

SUR/TÜRKİYE DAVASI

(137/1996/756/955)

3 Ekim 1997

Bu davada Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 43. Ve Divan İçtüzüğü A'nın ilgili hükümleri uyarınca toplanan Divan şu üyelerden oluşmuştur: R. Ryssdal (Başkan), F. Gölcüklü, L. E. Pettiti, C. Russo, A. Spielman, Sir John Freeland, M. A. Lopes Rocha, D. Gotchev, P. Kuris. Divan'a H. Petzold mukayyit, P. J. Mahoney yardımcı mukayyit olarak katılmışlardır.

DAVANIN ESASI

I. Davanın Özel Koşulları

10. Bay Sur 1948'te doğan bir kuyumcudur. Olay anında bir kuyumcu dükkanında çalışmaktaydı. Bir müşteri tarafından bazı altın parçalarını ergitmesi istendiğinde, verilen altına biraz bakır katarak ve böylece altının değerini düşürdüğü iddia edilmiştir.

A. Başvurucunun polis nezaretinde tutulması

11. İlgili müşterinin şikayeti sonucu, polis Bay Sur'u 11 Mayıs 1992'de tutukladı ve onu İstanbul'daki polis karakolunda göz altına almıştır.

12 Mayıs'ta polis, yukarıda bahsedilen olaylarla bağlantılı olarak Bay Sur'u sorgulamış ve Savcılığa sevk etmiştir. Aynı gün savcı olayı soruşturan hakime bir başka sanığın ve başvurucunun duruşmaya kadar tutuklanmasını talep etmiştir.

12. 13 Mayıs 1992'de Bay Sur'un sorgusundan sonra, İstanbul Bölge Mahkemesine bağlı ilgili hakim, duruşmaya kadar serbest bırakılan iki sanığın tutuklanması talebini reddetmiştir.

B. Polise karşı cezai müeyyideler

13. 14 Mayıs 1992'de başvuru İstanbul Savcılığına kendisini polis nezaretinde tutulması sırasında sorgulayan polis görevlilerine karşı bir şikayette bulunmuştur. Onları kendisinden bir itiraf almak için kötü davranmakla suçlamıştır. Gözlerinin birisinin bağlandığını böylelikle kendisine sopalarla ve yumruklarla vurulduğunu ve ayrıca ellerine ve ayaklarına elektrikle şok verildiğini özellikle iddia etmiştir. Adli tıptan bir uzmanın kendisini muayene etmesini talep etmiştir.

14. 15 Mayıs'ta Savcılık makamı bu talebi kabul etmiştir. Aynı gün, başvuru, (resmi bir kurum olan) adli tıp enstitüsünden bir doktor tarafından muayene edilmiştir. Doktorun raporu, "testislerin her iki tarafına yapılan darbeler sonucu geniş çürükler ve ayrıca elin arka bölgesinde şişme ve kan birikmesine" dair açıklamalar içeriyordu. Doktor, yaraların hayati önemi olmadığını söylemiş ve başvurucuya 5 günlük çalışamaz raporu vermiştir.

15. 29 Temmuz 1992'de kamu savcısı, başvuru kendisine kötü-davranışta bulunan polis görevlilerinin kimliklerini saptayamadığını belirterek dava işlemlerin kesilmesine karar vermiştir.

16. Başvurucunun bu kararı temyiz için 21 Ekim 1992'de müracaat ettiği Beyoğlu Asliye Hukuk Mahkemesi bu talebi reddetmiştir.

17. Adalet Bakanı yukarıdaki hükme karşı yasa çerçevesinde bir üst mahkemeye başvurdu. 11 Nisan 1994'te Temyiz Mahkemesi bu talebi kabul etmiş ve red kararını iptal etmiştir.

18. İstanbul savcısına dava yeniden verildi ve savcı, başvuru kendisini polis nezaretinde tutulması sırasında kendisine işkence ettiği şeklinde suçladığı iki polis aleyhine, Ceza Yasasının 243. Maddesine dayanarak İstanbul Asliye Hukuk Mahkemesinde(Assize Court) ceza davası açmıştır.

19. 19 Ekim 1994'te Bay Sur bu ceza davasına müdahil olarak katılmış ve uğradığı manevi zararların tazmini için *diğerleri yanında* yüz milyon Türk Lirası tutarında bir tazminat davası açmıştır. Asliye Hukuk Mahkemesinde kendisini sorgulayan iki polis görevlisinin ilk önce gözlerini bağladığını sonra tahta bir direğe bağlayarak kendisine vurduklarını, yerde çıplak şekilde bırakıp ayaklarına, tırnaklarına ve testislerine elektrikli şok verdiklerini iddia etmiştir.

7 Şubat 1995 İstanbul Asliye Hukuk Mahkemesi kararıyla iki polis görevlisi çoğunluk oyuyla beraat etmiştir. 15 Mayıs 1992 sağlık raporuyla, başvurunun İstanbul Emniyet Müdürlüğünde gerçekten kötü davranışa maruz kaldığı saptandığı ancak ona işkence eden yada kötü-davranan kişilerin kimlik tespitini belirlemenin mümkün olmadığı görüldü. Bay Sur'un ifadesini alan iki polis görevlisinin kendisinden bir itiraf almak için kötü-davranmadıkları hakkında yeteri kadar kanıt yoktu. Sonuç olarak, Mahkeme başvurunun tazminat davası talebini geri çevirmiştir.

20. Mahkeme başkanı karşıt oy vererek sanıklara polisler tarafından kötü davranılmasını yasaklayan Ceza Mahkemesinin 245. Maddesine bağlı olarak suçluların cezalandırılmaları gerektiğini belirtmiştir.

21. Bay Sur ve İstanbul savcısı 7 Şubat 1995 Mahkeme kararına karşılık yasayla temyiz için başvurmuştur. Temyiz Mahkemesi 8 Kasım 1995'te temyiz edilen mahkeme kararını onamıştır.

C. Adli Tazminat davası

22. Başvurucu kendisine kötü-davranmış olan iki polis görevlisine karşı İstanbul 9. Sulh Hukuk Mahkemesinde dava açmıştır. Aynı zamanda uğradığı manevi zararların tazmini için yirmi milyon Türk Lirası talep etmiştir.

23. Sulh Hukuk Mahkemesi 10 Mayıs 1997'de ileri sürülen kötü davranışın İçişleri Bakanlığı mensupları tarafından yapıldığı için, tazminat davasının Bakanlığa karşı açılması gerektiğini hükme bağlamıştır.

24. Davaya bakan Sulh Hukuk Mahkemesi sonradan İçişleri Bakanlığına karşı açılan davanın İdari Mahkemelerce yürütülebileceğini açıklayarak yetkisizlik kararı vermiştir.

II. İlgili İç Hukuk

-

1.Anayasa

25. Anayasanın 17. Madde 3. Fıkrası “Kimseye işkence veya eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz.”

diye şart koşar.

2. Ceza Yasası

26. Ceza Yasasının ilgili koşulları aşağıdadır

Madde 243:

"Ceza öngören suç konusunda suçludan bir itiraf almak için, bir mahkemenin Başkanı yada onun üyesi veya resmi kişi veya herhangi bir diğer kamu personeli herhangi bir kişiye işkence yaparsa veya kötü-davranırsa, insani olmayan bir davranış içine girmiş veya insan değerini çiğnemiştir. İşbu kişi bu durumda 5 yıla kadar hapis cezasına çarptırılabilir ve kamu namına çalışmaktan ya geçici bir süre yada hayat boyu mahrum edilebilir.

Bu tür davranış ölüme sebep olursa Madde 452’de belirtildiği gibi yada diğer hallerde Madde 456’da belirtildiği gibi, ceza üçte biri yada yarısı kadar artırabilir."

Madde 245:

"Bir yöntemin zorla yürütülmesiyle suçlanan devlet görevlileri, ilgili yöntemin yürütülmesiyle suçlanan polis görevlileri ve herhangi diğer kamu personelleri, kendiliğinden yada üstlerinin emirleriyle, yasadışı bir yolla veya böylelikle bir başkasına kötü-davranırsa, vurursa veya yaralamaya sebep olursa, bir ile üç yıl arasında hapis cezasına çarptırılabilir ve kamu namına çalışmaktan geçici olarak men edilebilir."

KOMİSYON ÖNÜNDEKİ İŞLEMLER

27. 15 Mart 1993’te başvuru Komisyona başvurdu. Polis nezaretinde İstanbul Emniyet Müdürlüğünde tutulurken, polis görevlilerinin kendisine karşı kötü-davranmalarından şikayet etti ve yeterli bir yerel çare bulunmadığını belirtmiştir. Talebinde Sözleşmenin 3. ve 13.

Maddelerine dayanıyordu.

28. Komisyon 3. Maddenin çiğnenmesi ile ilgili şikayeti kabul etti ve ötekilerini (no. 21592\93) reddetti. 3 Eylül 1996'daki raporunda (31. Madde), sözleşmenin 3. Maddesinin ihlal edilmiş olduğu görüşünü oy birliği ile belirtmiştir. Komisyon kararının tüm metni bu karara ek olarak çıkarılmıştır.

HUKUKA GELİNCE

29. 12 Eylül 1997'de hükümet adına Bay A. Gündüz ve başvurucunun avukatı adına Bay E. Cinmen aşağıdaki anlaşmayı İstanbul'da imzalamışlardır.

"**1.** Avrupa İnsan Hakları Komisyonu tarafından incelenen, 3 Eylül 1996'daki raporu kabul edilen davayla No. 21592\93, Türk Hükümeti başvuruya sebep olan olaylardan dolayı başvurucuya toplam 100.000 Fransız Frank'ı ödemeyi taahhüt etmiştir.

2. Hükümet birde başvurucunun kanuni temsilcisine adli kıymetleri için toplam 15.000 Fransız Frank'ı ödemeyi taahhüt etmiştir.

3. Yukarıdaki toplam para miktarının ödenmesi başvurucunun ve avukatının tüm masraflarını, giderlerini ve ücretlerini karşılar.

4. Paragraf 1 ve 2'de zikredilen taahhüdü göz önüne almış, başvuru ve Hükümet Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinden davanın no. 137\1996\756\955 sayılı Mahkemenin kurallarının 49. Kural ve 2. Fıkra'ya istinaden listeden çıkarılmasını, soruna çözüm getirecek bir anlaşmaya varıldığı cihetle talep etmişlerdir.

5. Buna ek olarak, başvuru yukarıdaki başvuruya sebep olan olaylar konusunda hiçbir ulusal ve uluslararası otorite önünde bundan başka işlemler başlatmayacağını ve davanın çözüldüğünü beyan etmiştir.

6. Yukarıda belirtilen meblağ Hükümet tarafından mahkemenin kararı vermesinden itibaren üç ay içinde ödenecektir. Ödeme Hükümete bildirilen bir Türk bankasındaki başvuru ve avukatının hesap numarasına, toplu ödemenin yetkisi verildiği gün Türkiye Merkez Bankası kuru Fransız Frank'ından Türk Lirasına çevirip ödemeyi yapacaktır.

Eğer Hükümet önceden belirtilen ödemeyi üç ay içerisinde gerçekleştirmezse, Fransız Frangından ödenmeyen toplama yıllık yüzde 3.5 gecikme faizi uygulanarak ödeyecektir.

30. Komisyon Delegesi 49. Madde 3. Fıkrasına istinaden davanın Mahkeme listesinden çıkarılmasına davaya itiraz olmadığını belirtmiştir.

31. Mahkeme Hükümet ve başvuruçunun dostane çözüm sağladıklarını resmen not etmiştir. Sözleşmenin 19. Maddesindeki sorumluluklar bakımından şayet kamu düzeni (*ordre public*) nedeni ile lüzum hasıl olsa idi (Kurallar 49 para 4). Divan, davayı tetkike devam edebilecekti. Ancak Divan böyle bir lüzum görmemektedir. Bu münasebetle Divan, mevcut davaya benzeyen önceki bir kaç davayı hatırlatmıştır. (Bkz Tomasi-Fransa 27 Ağustos 1992 kararı, Seri A no.241-A, Ribitsch-Avusturya 4 Aralık 1995 kararı, Seri A ve Aksoy-Türkiye 18 Aralık 1996 kararı, Hükümler ve Kararlar Raporu 1996-VI). Böylece, Sözleşmeye taraf devletlerin bu alanda üzerlerine aldıkları yükümlülüklerin niteliği ve derecesini belirginleşmiş olmaktadır.

Bundan dolayı, davanın listeden çıkarılması uygundur.

BU NEDENLERLE, DİVAN OYBİRLİĞİYLE;

Davanın listeden çıkarılmasına karar vermiştir.

İngilizce ve Fransızca olarak Divan Tüzüğü'nün 55. Maddesi 2.alt paragrafına göre yazılı olarak tebliğ etmiştir.

İmza| Rolv Ryssdal

Başkan

İmza| Herbert Petzold